

Diagnoza stanu edukacji kulturowej w województwie warmińsko- mazurskim

**Badanie w ramach programu NCK
„Bardzo Młoda Kultura 2019-2021”**

**Autor:
Sławomir Mołda**

Wstęp	3
O projekcie BMK w województwie warmińsko-mazurskim	3
Nota metodologiczna	4
Wyniki diagnozy	
I Obszar: Miejsce edukacji kulturowej w politykach publicznych na poziomie województwa	7
Pojęcie edukacji kulturowej w dokumentach regionalnych	7
Stan relacji/współpracy operatora z wojewódzkimi podmiotami oświatowymi i samorządowymi.	16
Partnerzy strategiczni	16
II Obszar: Mapowanie zasobów instytucjonalnych w województwie	17
Mapa instytucji kultury w województwie	17
Mapa sieci BMK w województwie	18
Mapa instytucji oświaty w województwie	19
III Obszar: Obszary strategicznej interwencji w skali województwa w ramach BMK	21
Obszary z dużym potencjałem rozwoju edukacji kulturowej:	21
Obszary problemowe wymagające wsparcia w zakresie edukacji kulturowej	22
IV Obszar: Diagnoza potrzeb odbiorców ostatecznych (dzieci i młodzieży) w zakresie edukacji kulturowej	22
Jakich odbiorców ostatecznych wspiera BMK	22
Jak wygląda wsparcie odbiorców ostatecznych w ramach działań i zasobów operatora regionalnego	23
Podsumowanie diagnozy	25
Decyzje strategiczne operatora w zakresie budowanie systemu wsparcia edukacji kulturowej	25
Decyzje starategiczne operatora dotyczące budowania partnerstwa kultury i edukacji	25
Decyzje strategiczne operatora dotyczące odbiorców ostatecznych	26

Wstęp

Niniejszy raport podsumowuje dane zebrane w ramach diagnozy stanu edukacji kulturowej, realizowanej przez Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w roku 2019.

Zasadniczym celem badania jest diagnoza stanu edukacji kulturowej po realizacji pierwszej edycji Programu Bardzo Młoda Kultura 2016-2018.

W raporcie używane są następujące skrótory:

Skrót	Pełna nazwa
NCK	Narodowe Centrum Kultury
BMK	Bardzo Młoda Kultura
CEiIK	Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie
WBP	Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie
MBP	Miejska Biblioteka Publiczna
DK	Dom Kultury
WMODN	Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
BDL	Bank Danych Lokalnych
SIO	System Informacji Oświatowej
EK	Edukacja kulturowa
SFEKWIM	Stowarzyszenie Forum Edukacji Kulturowej Warmii i Mazur

O projekcie BMK w województwie warmińsko-mazurskim

Operatorem regionalnym jest Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych w Olsztynie.

Adresatami projektu są:

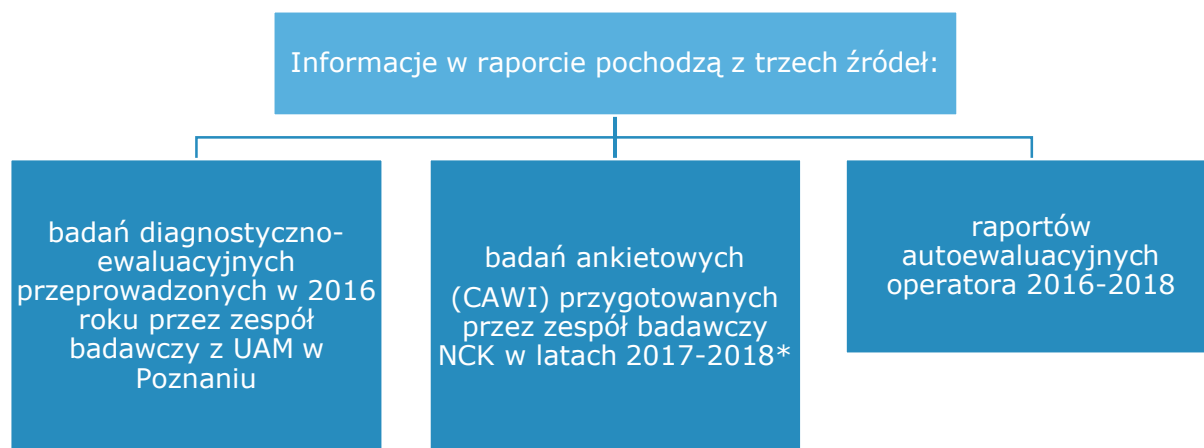

W projekcie przewidziano realizację następujących zadań:

Nota metodologiczna

Dane prezentowane w raporcie obejmują lata 2016-2018

*Na skutek decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o obniżeniu finansowania Programu BMK o kwotę 2 000 000 zł w 2017 i 2018 roku badania przeprowadzane były za pomocą ankiet przygotowanych przez zespół badawczy NCK i zamieszczonych na portalu webankieta.pl Wyniki badań były podstawą do opracowania raportów ogólnopolskich oraz raportów autoewaluacyjnych operatora programu.

W raporcie prezentujemy dane zebrane za pośrednictwem następujących technik badawczych:

Badania przeprowadzone w 2016 roku¹:

1. badania ankietowe przeprowadzone wśród:
 - uczestników konkursu regrantingowego;
 - uczestników warsztatów skierowanych do laureatów I etapu konkursu regrantingowego;
 - uczestników Festiwalu Edukacyjnego
 - reprezentantów szkół i nauczycieli z województwa warmińsko-mazurskiego
 - oraz innych edukatorów
2. obserwacje prowadzone w trakcie w/w warsztatów;
3. wnioski konkursowe;
4. wywiady pogłębione z edukatorami oraz urzędnikami przeprowadzonych w Ełku
5. wywiad grupowy z laureatami konkursu z Ełku i przedstawicielami operatora (CEiIK)
6. wizyty badawcze podczas realizacji kilku projektów;
7. wywiady pogłębione ze wszystkimi realizatorami projektów;
8. analizy sprawozdań i innych materiałów dokumentujących przebieg projektów;
9. obserwacje oraz wnioski z dyskusji, którą przeprowadzono podczas warsztatów z osobami realizującymi projekty podczas Festiwalu Edukacyjnego.

Od wiosny do jesieni 2016 prowadzone były internetowe badania ankietowe (CAWI) wśród edukatorów z Warmii i Mazur. Posłużono się trzema rodzajami kwestionariusza, stanowiącymi zmodyfikowane wersje kwestionariusza przekazanego wszystkim operatorom BMK.

- Prośbę o wypełnienie najobszerniejszego kwestionariusza, niemal identycznego z tym przekazanym operatorom, przesłano w maju 2016 (a zaproszenie ponawiano przez następnych kilka miesięcy) do uczestników I etapu konkursu regrantingowego, a więc 89 osób. Otrzymano 72 kwestionariusze, w tym 61 kompletnych, zaś 11 wypełniono w większej części, a więc w badaniu wzięło

¹ Marta Skowrońska, Bogumiła Mateja-Jaworska, Filip Schmidt, *Raport końcowy z badań prowadzonych w 2016 roku*, Poznań-Olsztyn, listopad 2016.

udział ponad 80% aplikujących. 28 ankiet wypełniono w imieniu osób prawnych, a 44 jako osoba fizyczna.

- Skróconą wersję tego samego kwestionariusza przesłano w maju 2016 (a zaproszenie ponawiano przez następnych kilka miesięcy) do partnerów projektowych osób wypełniających pełną wersję kwestionariusza, a także innych osób znanych operatorowi pracujących w obszarze edukacji kulturowej, zwłaszcza związanych z instytucjami kultury, NGO lub placówkami oświatowymi. Upubliczniano też otwarte zaproszenie do udziału w badaniu w Internecie. Otrzymano 137 kwestionariuszy wypełnionych przynajmniej w znaczącej części, w tym 63 kompletne. 96 wypełniono w imieniu osób prawnych, a 41 jako osoba fizyczna.

- Zmodyfikowaną wersję kwestionariusza, skróconą wobec oryginalnej, a jednocześnie poszerzoną o kilka pytań dotyczących specyfiki pracy nauczyciela w obszarze edukacji kulturowej, przesłano do znajdujących się w województwie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, dla których adresy email udało się pozyskać ze strony Systemu Informacji Oświatowej, kuratorium oświaty lub innych źródeł. Otrzymano 369 kwestionariuszy wypełnionych przynajmniej w znaczącej części, w tym 226 kompletnych. 223 wypełniono w imieniu osób prawnych, a 46 jako osoba fizyczna.

Informacje, wnioski i rekomendacje z większości działań ewaluacyjnych zostały szczegółowo opisane w raportach cząstkowych:

- 1) Raport z badań diagnostyczno-ewaluacyjnych wśród uczestników warsztatów
- 2) Raport z badań diagnostyczno-ewaluacyjnych wśród uczestników konkursu grantowego
- 3) Raport z badań ewaluacyjnych wśród uczestników Festiwalu Edukacyjnego
- 4) Ewaluacja projektów prowadzonych w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2016 w ramach programu Bardzo Młoda Kultura.
- 5) Raport z badań diagnostycznych w Ełku.
- 6) Raport z analizy danych zastanych.

Badania przeprowadzone w 2017 roku:

A. Ankieta CAWI. Ewaluacja warsztatów w województwie warmińsko-mazurskim. Respondentami byli uczestnicy warsztatów przeprowadzonych przed ogłoszeniem konkursów regrantingowych. Wysłano 54 ankiety, zwrot 35 ankiet (64,8 %).

B. Ankieta CAWI. Ewaluacja regrantingu w województwie warmińsko-mazurskim. Respondentami byli realizatorzy oraz ich partnerzy realizujący projekty, które otrzymały dofinansowanie (N=31). Wysłano 62 ankiety, zwrot 48 ankiet (77,4%)

C. Wywiady pogłębione z 4 osobami (uczestnik konkursu + partner), które realizowały projekty w 2016 roku. Osoby, z którymi przeprowadzono wywiady zostały wskazane przez NCK na podstawie rekomendacji CEiIK.

D. Analiza wniosków konkursowych i sprawozdań. Na jej podstawie opracowany został m.in zestaw „dobrych praktyk” opisujący projekty realizowane w 2016 i 2017 roku.

E. Obserwacja uczestnicząca podczas dokumentowania realizacji 5 projektów.

Badania przeprowadzone w 2018 roku:

A. Ankieta CAWI. Ewaluacja warsztatów w województwie warmińsko-mazurskim. Respondentami byli uczestnicy warsztatów przeprowadzonych przed ogłoszeniem konkursów regrantingowych. Wysłano 38 ankiet, zwrot 25 ankiet (64.7%).

B. Ankieta CAWI. Ewaluacja regrantingu w województwie warmińsko-mazurskim. Respondentami byli realizatorzy oraz ich partnerzy realizujący projekty, które otrzymały dofinansowanie (N=20). Wysłano 43 ankiety, zwrot 32 ankiety (74,4%)

C. Analiza wniosków konkursowych i sprawozdań.

Na podstawie wyników badań w 2017 i 2018 roku opracowane zostały raporty autoewaluacyjne.

I Obszar: Miejsce edukacji kulturowej w politykach publicznych na poziomie województwa

Pojęcie edukacji kulturowej w dokumentach regionalnych

Celem analizy wojewódzkich dokumentów strategicznych obowiązujących w województwie warmińsko-mazurskim jest odpowiedź na pytanie: w jakim zakresie odnoszą się one do edukacji kulturowej? Analiza dotyczy przede wszystkim sposobu formułowania stwierdzeń dotyczących edukacji kulturowej oraz kontekstów, w jakich treści z tego zakresu są umieszczane.

Analizie poddano następujące dokumenty:

1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 (RPO WiM 2014-2020).

2. Program wsparcia rozwoju kultury województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025.
3. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025.
4. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025.

Ad.1. W analizowanym dokumencie pojęcie „edukacja kulturowa” nie występuje. W Rozdziale „Osie priorytetowe” stwierdza się, że Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 realizował będzie cele unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu... poprzez koncentrację tematyczną i terytorialną wsparcia na przedsięwzięciach odnoszących się do [12] osi priorytetowych (RPO WiM 2014-2020,s.57). Oś Kultura i dziedzictwo wymieniona jest na szóstym miejscu. Priorytet inwestycyjny osi to: Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego, a cel szczegółowy priorytetu i oczekiwane rezultaty: więcej ludzi korzystających z oferty instytucji kultury budujących tożsamość regionalną w województwie (RPO WiM 2014-2020,s.138) .

W RPO określone są przykładowe działania/typy przedsięwzięć, do których należą:

- ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych;
- zachowanie walorów architektoniczno-krajobrazowych i kulturowych miasteczek i wsi.
- inwestycje w instytucje kultury by dostosować je do nowoczesnej działalności kulturalnej, w tym zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja muzealiów, starodruków itp.; inwestycje związane z wykorzystaniem i rozwojem aplikacji i usług teleinformatycznych, a także rozwojem treści cyfrowych związanych z kulturą i turystyką mogą być wspierane jeżeli stanowią integralną część szerszego projektu;
- wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i oferty wypoczynkowo-turystycznej, wzmocnienia ich funkcji regionotwórczej;

- wsparcie miejsc promocji kultury (festiwale wraz ze służącą im infrastrukturą, wystawy, wydawnictwa, itp.);

- wsparcie rozwoju centrów/punktów informacji kulturalnej;

Grupy docelowe: turyści, mieszkańcy. (RPO WiM 2014-2020,s.139).

W omawianym dokumencie dostrzeżono znaczenie działań kulturalnych dla mieszkańców. Jest w nim mowa o przydatności działań kulturalnych dla integracji regionu i powstawania jego tożsamości – pojawia się myślenie skierowane na społeczności lokalne, tworzenie i wzmacnianie lokalnego kapitału społecznego i próba ujmowania kultury jako narzędzia wzmacniania więzi lokalnych/regionalnych: preferencje przyznaje się projektom instytucji kultury ukierunkowanym na działania regionotwórcze poprawiające czy budujące więzi, w zdecydowanej większości napływowej, słabo utożsamiającej się z województwem ludności (RPO WiM 2014-2020,s.140).

Działania Programu BMK w latach 2016-2018 w sposób pośredni wpisywały się w realizację celów RPO poprzez realizację w środowiskach lokalnych projektów z zakresu edukacji kulturowej, których celem było między innymi budowanie więzi międzypokoleniowych. Przykładem mogą być projekty zrealizowane w gminie Orneta „Przesiedlona młodość-wspomnienia mieszkańców Bażyn i okolicznych wsi” oraz „Opowieści łączą pokolenia” zrealizowane w 2016 i 2018 roku.

AD.2. Celem „Programu wsparcia rozwoju kultury województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025” jest określenie głównych zadań administracji samorządowej województwa oraz podległych mu jednostek w tej dziedzinie. Program określa podstawowe elementy planistyczne regionalnej polityki kulturalnej. Należy do nich konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego i rozwijanie regionalnej tożsamości w oparciu o dorobek pokoleń mieszkańców Warmii i Mazur. Program ma także zwrócić uwagę na potrzebę inspirującego i wspierającego podejścia administracji regionu do aktywności kulturalnej jego mieszkańców traktowanej także jako jedno z kół zamachowych rozwoju regionu². W analizowanym dokumencie o objętości 24 stron pojęcia istotne dla programu BMK:, „edukacja dzieci i młodzieży”, „oświata” „współpraca” „nauczyciel/e” nie

² Program wsparcia rozwoju kultury województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025,s.2. Załącznik do uchwały Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego nr 30/654/18/V z dnia 10 lipca 2018 r.

występują. Pojęcia: „edukacja kulturowa” użyto 1 raz „kulturowy” 8 razy, „edukacja kulturalna” 1 raz, „edukacja” 12 razy, „kulturalny/ch” 22 razy.

Autor/autorzy? W dokumencie określają trzy cele strategiczne rozwoju kultury w województwie warmińsko-mazurskim:

Cel I (infrastrukturalny): Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego jako podstawy rozwoju i upowszechniania kultury oraz dostosowywanie infrastruktury kulturalnej (oraz zarządzania) do współczesnych standardów i trendów światowych.

Cel II (społeczny): **Rozwój edukacji w zakresie kształtowania kompetencji kulturowych** i wspieranie społecznej aktywności kulturalnej rozumianej zarówno jako tworzenie kultury, jak i uczestnictwo w kulturze.

Cel III (gospodarczy): Promocja województwa poprzez kulturę oraz promocja kultury regionu służąca wzrostowi jego atrakcyjności i konkurencyjności.

W dokumencie określono także następujące cele operacyjne i postulowane kierunki działań.

I. Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego jako podstawy rozwoju i upowszechniania kultury oraz dostosowywanie infrastruktury kulturalnej (oraz zarządzania) do współczesnych standardów i trendów światowych.

II. **Rozwój edukacji w zakresie kształtowania kompetencji kulturowych** i wspieranie społecznej aktywności kulturalnej rozumianej zarówno jako tworzenie kultury, jak i uczestnictwo w kulturze.

III. Promocja województwa poprzez kulturę oraz promocja kultury regionu służące wzrostowi jego atrakcyjności i konkurencyjności.

W drugim z celów operacyjnych Programu [...]wskazano na następujące działania:

1. wspieranie rozwoju kompetencji kulturalnych mieszkańców.
2. rozwój szkolnictwa artystycznego i projektowego.
3. tworzenie programów kształcących w dziedzinie regionalnej polityki ów kształcących w dziedzinie regionalnej polityki kulturalnej, uwzględniającej specyfikę kulturalną regionu oraz rozpoznawanie problematyki współczesnej.

W dokumencie przy każdym z celów operacyjnych prezentowane są wybrane programy funkcjonujące w obszarze tego celu operacyjnego. W odniesieniu do działania nr 3 wymieniono 10 programów. Jest wśród nich Narodowe Centrum Kultury z programami: Kultura Dostępna, Interwencje, Kultura Dostępna,

Interwencje, Ojczysty–dodaj do ulubionych, Promocja literatury i czytelnictwa. Dokument był tworzony w czasie kiedy funkcjonował Program BMK 2016-2018.

Ad.3 Strategia³ definiuje wizję województwa w 2025 roku następująco: Warmia i Mazury regionem, w którym warto żyć... (Strategia s.6). W kontekście programu BMK 2019-2021 w wizji województwa stwierdza się: Młodym mieszkańcom regionu stworzone zostaną szanse na odpowiadający aspiracjom rozwój...Województwo warmińsko-mazurskie będzie regionem przyjaznym dla dzieci. System kształcenia kadr będzie zatem dostarczał takie kwalifikacje, które pozwolą znaleźć zatrudnienie możliwie szerokiej grupie społeczeństwa.

W Strategii wymienia się trzy priorytety strategiczne:

1. Konkurencyjna gospodarka,

2. Otwarte społeczeństwo – nowoczesne podejście do rozwoju kładzie duży nacisk na kapitał społeczny, przejawiający się otwartością na idee, innowacje. **Otwartość społeczeństwa, to również chęć kształcenia i podnoszenia kwalifikacji, podejmowania ryzyka i współpracy, a także budowanie zaufania.**

Wyróżnienie tego priorytetu wynika z głębokiego przeświadczenia, iż trudno jest mówić o konkurencyjnej gospodarce bez otwartego i aktywnego społeczeństwa, tak samo jak postrzeganie otwartości ludzi trudne jest do rozpatrywania w oderwaniu od gospodarki

3. Nowoczesne sieci – ...nowoczesne sieci postrzegane są zarówno jako elementy fizyczne (infrastruktura techniczna), jak również powiązania i relacje (kontakty międzyludzkie, doświadczenia współpracy). ... tak samo istotna jest jakość i charakter współpracy między instytucjami otoczenia biznesu, światem nauki, przedsiębiorcami i samorządem terytorialnym.

Na potrzeby tego dokumentu przeprowadzono analizę SWOT w układzie trzech celów strategicznych: konkurencyjna gospodarka, otwarte społeczeństwo i nowoczesne sieci. Zaprezentujemy tylko te, które odnoszą się do realizowanego w województwie programu BMK.

³ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025.

Mocne Strony

OTWARTE SPOŁECZEŃSTWO

- Wciąż korzystna struktura wiekowa ludności (duży udział młodych);
- Uczelnie wyższe oraz kompetencje regionu w edukacji ekologicznej;
- wysokie nasycenie organizacjami społecznymi oraz bardzo wysoka aktywność części organizacji;
- Bogactwo kulturowe i etniczne, w tym różnorodność narodowa i etniczna.

Słabe strony

- Młodzi i wykształceni nie widzą swojej przyszłości w regionie;
- Słabo rozwinięty kapitał społeczny;
- Wysoki odsetek ludności objętej pomocą społeczną;
- Słaba dostępność usług publicznych w znacznej części regionu;
- Niski potencjał organizacji pozarządowych.

W Strategii stwierdza się, że: kapitał społeczny, w porównaniu z innymi regionami, jest na niskim poziomie[...] dlatego bardzo istotną rolę w środowiskach lokalnych odgrywają organizacje pozarządowe. Czynnikiem utrudniającym funkcjonowanie organizacji jest niski poziom zaufania społecznego oraz słabo rozwinięta kultura współpracy.

W odniesieniu do kapitału społecznego można stwierdzić, że idea Programu BMK oraz zrealizowane w latach 2016-2018 projekty przyczyniają się do jego wzrostu wśród młodych mieszkańców regionu.

Strategia określa kierunki działań związanych z szeroko rozumianą edukacją (w strategii słowo występuje 5 razy) zarówno formalną jak i pozaformalną. Wśród planowanych kierunków działań przy realizacji celu **WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ** wymienia się m.in. wzmocnienie edukacji obywatelskiej i **kulturalnej**; rozwój kompetencji obywatelskich i **kulturowych w kształceniu innym niż formalne**; upowszechnianie różnych form uczestnictwa w kulturze. Kierunki te wymienione są jako działania instytucji publicznych (**w tym w szczególności system edukacji i instytucje kultury**). To ważne stwierdzenie dla idei Programu BMK, która zakłada współpracę sfery edukacji i kultury.

W analizowanym dokumencie słowo kultura/kulturalny/kulturalnej występuje 8 razy w kontekście realizacji celu strategicznego **WZROST AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ**. Dokument stwierdza, że: społeczeństwo wyedukowane, zdrowe, korzystające z **oferty kulturalnej** i wypoczynkowej jest społeczeństwem

aktywnym.

Ad.4. W dokumencie⁴ określono hasło wdrożeniowe – Turystyka nas inspiruje – będące mottem wszelkich działań podejmowanych zgodnie z przyjętymi w Strategii Rozwoju Turystyki [...] kierunkami i priorytetami. A jednym z czterech zapisanych w niej kierunków strategicznych jest Synergia kultury i turystyki.

Opiera się on na następujących założeniach:

Efektywny, dwukierunkowy przepływ informacji na linii kultura – turystyka, wpływający na wzbogacenie oferty turystycznej regionu oraz jej atrakcyjność dla turystów.

Synergia korzyści dzięki przemysłowi kultury oraz czasu wolnego. Poprawa spójności marketingu oferty kulturalnej oraz turystycznej.

[...] Istotnymi, pożądanymi dla turystów atrybutami ofert turystycznych, są m.in. autentyczność lokalna i społeczna, aktywne angażowanie odbiorcy w tym interakcja, możliwość uczestniczenia oraz doświadczania wydarzeń unikalnych, niepowtarzalnych, które dzieją się tylko w jednym miejscu oraz w określonym momencie czasowym. Tego typu doświadczenia są dla turystów przeżyciem zapamiętanym na długo, które wzmacniają pozytywne odczucia, tworzą silne skojarzenia z miejscem do którego warto wracać i które jest godne polecenia znajomym. Ważnym aspektem synergii turystyki i kultury są także formy twórczego angażowania turystów, w tym w najbardziej rozwiniętej formie – jako oferta turystyki artystycznej, twórczej. W przypadku oferty kulturalnej regionu, istnieje szerokie spektrum elementów, które mogą wzmocnić wizerunek, a także atrakcyjność zintegrowanej oferty turystycznej, w tym produktów wizerunkowych oraz podstawowych.

W odróżnieniu od oferty tradycyjnej turystyki kulturowej, czyli zwiedzania i oglądania zabytków, kultura współczesna stanowi silną, zmienną wartość dodaną, poprzez którą możemy aktywnie, dynamicznie wpływać na większe zainteresowanie turystów regionem, w tym także po sezonie letnim. Ofertą kulturalną są zainteresowani z reguły także turyści aktywni czy biznesowi.

W analizowanym dokumencie edukacja (słowo wymienione 9 razy) występuje jako:

⁴ Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2025.

- element aktywności kulturalnej istotnej dla atrakcyjności turystycznej regionu – Edukacja artystyczna, ginące zawody;
- element istotny dla wdrożenia kierunku turystycznego Eko Trendy⁵;
- edukacja przyrodnicza - grupy szkolne jako segment turystyki przyrodniczej;
- cel przedsięwzięcia: aktywizacja wizerunkowa ofert turystycznych regionu związanych z kulturą i sztuką, w tym **edukacją artystyczną**;

W dokumencie stwierdza się, że: turystyka związana z aktywną pracą twórczą (plenery sztuki), edukacją artystyczną, rozwija się z powodzeniem także poza sezonem letnim, wpływając na poprawę konkurencyjności oferty regionu.

Podsumowanie

Na zlecenie CEiIK dr hab. Magdalena Dudkiewicz dokonała analizy porównawczej zapisów dotyczących kultury w dokumentach szczebla centralnego i w strategiach lokalnych⁶. W swoim opracowaniu autorka stwierdza:

[W dokumentach strategicznych JST] zdecydowanie dominuje osadzenie kultury w kontekście turystyki, czyli widzenia jej jako narzędzia promocji, a tym samym kierowanie do osób z zewnątrz, których kultura ma przyciągać, zachęcać do przyjazdu i pobytu. W rezultacie:

- Kultura na każdym szczeblu samorządowym jest traktowana przede wszystkim użytkowo, w szczególności w kontekście turystyki, ewentualnie oferty „eventowej” lub formy spędzania wolnego czasu;
- Sposób myślenia o kulturze jest mało związany z mieszkańcami województwa – częściej, a niekiedy głównym punktem odniesienia są ludzie z zewnątrz: to dla nich dba się (w różny sposób) o kulturę, a dopiero „przy okazji” o własnych mieszkańców;
- Kultura zatem jest pozbawiona duszy – częściej ma twarz murów, zabytków,

⁵ Według najnowszych analiz trendów i tendencji tzw. Eko Trend - stanowi zjawisko globalne. Obserwuje się silnie odzwierciedlenie trendu w stylach życia turystów i odwiedzających, w tym m.in. preferowanie zdrowej, naturalnej żywności, wybór miejsc, atrakcji, środków transportu, kojarzonych z wyróżnikami eko/green. Globalny Eko Trend doskonale obrazuje sukces portalu www.inhabitat.com, zajmującego się w przystępnej i atrakcyjnej formie, prezentacją Eko Trendów oraz przykładów wdrożeń z zakresu Eko design.

⁶ M. Dudkiewicz, Dokumenty o znaczeniu strategicznym dla Warmii i Mazur – analiza porównawcza zapisów dotyczących kultury w dokumentach szczebla centralnego i w strategiach lokalnych, Warszawa 2014.

budowli. Jest kulturą „martwą”, zastygłą, dziedzictwem, a nie kulturą „żywą”, aktywną, twórczą, tworzoną przez ludzi i dla ludzi;

Autorzy opracowania analitycznego – *Kultura pod pochmurnym niebem. Dynamiczna diagnoza stanu kultury województwa warmińsko-mazurskiego*⁷, raportu z badań przeprowadzonych przez zespół pod kierunkiem prof. Barbary Fatygi z Uniwersytetu Warszawskiego, w jego podsumowaniu formułują między innymi następujące „wnioski kardynalne”:

- Ani statystyka publiczna kultury (GUS), ani diagnozy zawarte w dokumentach strategicznych nie dają podstaw do opartego na rzetelnych podstawach projektowania polityki kulturalnej województwa;
- Kultura nie jest w optyce władz samorządowych postrzegana jako kategoria rozwoju społeczności lokalnej, lecz jako zasób dóbr materialnych (natury i dziedzictwa kulturalnego) do rabunkowego wykorzystania;
- Położenie głównego nacisku na rozwój turystyki w oparciu o zasoby materialne, niezależnie od wysokości funduszy pozyskanych z UE, jest ślepą uliczką dla Warmii i Mazur;
- Praktykowanie kultury przez samorząd tworzy kulturę „eventu” dla turystów i dla zaspokojenia potrzeb lokalnej władzy (oraz swoisty kult wydarzeń), z zaniedbaniem pracy ciągłej w społeczności lokalnej;
- W działalności lokalnych instytucji kultury i innych organizatorów życia kulturalnego brakuje autentycznych sieci współpracy;

Autorzy tych opracowań, zwracają również uwagę na silne (formalnie) powiązanie kultury i turystyki, na utylitarne traktowanie jej przez władze regionalne i lokalne, przede wszystkim jako „dźwigni” dla turystyki, jako „narzędzia” promocji regionu.

Analiza wniosków konkursowych i sprawozdań z realizacji I edycji Programu wskazuje, że zrealizowane projekty z zakresu edukacji kulturowej były zbieżne z celami Programu i przyczyniały się, wśród dzieci i młodzieży, do rozwijania

⁷ B. Fatyga, M. Dudkiewicz, P. Tomanek, R. Michalski, *Kultura pod pochmurnym niebem. Dynamiczna diagnoza stanu kultury województwa warmińsko-mazurskiego*, Olsztyn 2014.

kreatywności, innowacyjnego działania, współpracy, zaufania, kompetencji medialnych oraz komunikacyjnych. Te kompetencje społeczne są wymieniane w analizowanych dokumentach strategicznych jako pożądane w rozwoju społecznym regionu. II edycja Programu umożliwi operatorowi kontynuowanie działań, które przyczynić się będą do rozwijania kompetencji społecznych wśród dzieci i młodzieży.

Stan relacji/współpracy operatora z wojewódzkimi podmiotami oświatowymi i samorządowymi.

Partnerzy strategiczni

Przystępując, do I edycji Programu jako operator, przedstawiliśmy instytucjom kultury, organizacjom pozarządowym, ośrodkom kształcenia nauczycieli ofertę współpracy przy jego realizacji wskazując przy tym główne cele programu i korzyści płynące z jego realizacji. W wymienionych niżej partnerami podpisane zostały stosowne umowy określające zakres współpracy.

Samorząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego; (Departament Kultury i Edukacji)

Finansuje program

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie;

Prowadzi działania informacyjne wśród bibliotekarzy w województwie, jest współorganizatorem Festiwalu Edukacyjnych podsumowujących w każdym roku działania programu. Przedstawiciel instytucji uczestniczył w spotkaniach programowych.

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie;

Prowadzi działania informacyjne wśród nauczycieli, jest współorganizatorem Festiwalu Edukacyjnych podsumowujących w każdym roku działania programu. Przedstawiciel instytucji uczestniczył w spotkaniach programowych.

Prezydent Miasta Olsztyna; UM Olsztyn: Wydział Kultury i Ochrony Zabytków;

Finansuje program. Przedstawiciel instytucji uczestniczył w spotkaniach programowych.

Prezydent Miasta Elku; Wydział Edukacji Urzędu Miasta Elku;

Finansuje program. W 2016 roku opracowana została *Diagnoza perspektyw dla edukacji kulturowej w Elku*.

Fundacja "Borussia";

Prowadzi działania informacyjne wśród NGO. Przedstawiciel organizacji uczestniczył w spotkaniach programowych.

Stowarzyszenie „Tratwa”;

Uczestniczyło w opracowywaniu programów szkoleniowych.

Forum Edukacji Kulturowej Warmii i Mazur;

Stowarzyszenie powstało po zakończeniu pierwszej edycji programu, skupia animatorów i edukatorów realizujących projekty w programie BMK. Celem stowarzyszenia jest m.in. podejmowanie działań na rzecz edukacji kulturowej w regionie.

W każdym roku odbywały się co najmniej dwa spotkania programowe z partnerami programu, które miały na celu poinformowanie ich o planowanych działaniach oraz podsumowanie roku, na którym prezentowano raport z autoewaluacji.

WBP i WMODN pełniły rolę kluczowych partnerów przy realizacji merytorycznej części Programu. Obie instytucje były organizatorami spotkań informacyjnych wśród bibliotekarzy i nauczycieli. Zorganizowali w 2017 roku dwa Festiwale Edukacyjne będące podsumowaniem działań Programu. Na Festiwalach prezentowano m.in. zrealizowane projekty, odbywały się panele dyskusyjne o edukacji kulturowej. Jako Operator mogliśmy powierzyć tym instytucjom organizowanie działań, ponieważ posiadają one wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników. Dzięki temu mogliśmy skoncentrować się na innych zadaniach.

II Obszar: Mapowanie zasobów instytucjonalnych w województwie

• Mapa instytucji kultury w województwie

Powiat	Dom kultury	Biblioteka	Teatr	Filharmonia	Muzea wraz z oddziałami	Galerie i salony sztuki	Kino
bartoszycki	10	18	0	0	1	0	0
braniewski	4	10	0	0	2	0	1
działdowski	16	23	0	0	1	0	0
elbląski	4	18	0	0	0	0	1
ełcki	5	9	0	0	1	0	2
giżycki	27	12	0	0	0	0	1
iławski	6	20	0	0	1	0	2
kętrzyński	6	15	0	0	3	0	1
lidzbarski	3	11	0	0	1	0	1
mragowski	4	12	0	0	4	0	1
nidzicki	4	10	0	0	0	0	0
nowomiejski	4	14	0	0	1	0	0
olecki	6	7	0	0	0	0	1

olsztyński	13	28	0	0	2	0	1
ostródzki	19	25	0	0	3	0	2
piski	4	11	0	0	4	0	0
szczycieński	7	20	0	0	1	0	0
gołdapski	5	6	0	0	0	0	1
węgorzewski	3	6	0	0	2	0	0
M. Elbląg	2	8	1	1	1	1	2
M. Olsztyn	7	17	2	1	3	5	3
Razem	159	300	3	2	31	6	20

Źródło: BDL- dane zbierane w GUS dotyczą tylko instytucji (zespołów) profesjonalnych, WBP, CEiIK,, opracowanie własne.

Legenda: kolor zielony oznacza wartość najwyższą, im bardziej intensywny tym wartość wyższa, kolor czerwony oznacza wartość najniższą, im bardziej intensywny tym wartość niższa.

Mapa sieci BMK w województwie

Tabela. Podmioty realizujące i wspierające projekty BMK w latach 2016-2018.

Podmiot	2016 rok	2017 rok	2018 rok	Razem
Instytucja kultury	6	9	4	19
Nauczyciel	10	25	20	55
Artysta	5	6	5	16
Animator	6	10	8	24
NGO	11	10	3	24
Szkoła podstawowa	8	14	13	35
Szkoła ponadpodstawowa	6	9	5	20
Przedszkole	1	3	2	6
Ośrodek szkolno-wychowawczy	1	1	0	2
Razem	54	87	60	201

Źródło: CEiIK, opracowanie własne.

Legenda: kolor zielony oznacza wartość najwyższą, im bardziej intensywny tym wartość wyższa, kolor czerwony oznacza wartość najniższą, im bardziej intensywny tym wartość niższa.

Mapa instytucji oświaty w województwie

Powiat	Szkoła podstawowa	Liceum ogólnokształcące	Zespół szkół i placówek oświatowych	Przedszkole	Placówka opiekuńczo-wychowawcza*
bartoszycki	23	9	10	13	1
braniewski	16	5	4	11	3
działdowski	36	9	10	17	2
elbląski	20	2	6	7	2
ełcki	24	8	8	26	6
giżycki	23	5	6	14	3
iławski	39	15	23	21	1
kętrzyński	20	8	7	12	2
lidzbarski	17	7	7	10	2
mragowski	20	5	5	11	3
nidzicki	16	5	4	6	0
nowomiejski	23	4	10	13	1
olecki	19	4	6	12	6
olsztyński	60	10	18	54	6
ostródzki	51	13	18	28	4
piski	24	10	12	10	0
szczywieński	32	8	12	31	4
gołdapski	17	3	2	6	2
węgorzewski	6	3	2	6	0
M. Elbląg	22	9	31	37	4
M. Olsztyn	38	34	19	99	6
Razem	546	176	220	444	58

Źródło: według danych SIO z 30 września 2018r., * Rejestr placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych i interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych Warmińsko – Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie, opracowanie własne.

Legenda: **kolor zielony oznacza wartość najwyższą, im bardziej intensywny tym wartość wyższa, kolor czerwony oznacza wartość najniższą, im bardziej intensywny tym wartość niższa.**

Tabela. Liczba projektów BMK zrealizowanych w powiatach Warmii i Mazur w latach 2016-2018.

l. p	Powiat	2016 rok	2017 rok	2018 rok	Razem
		liczba projektów	liczba projektów	liczba projektów	
1	działdowski	1	2	2	5
2	ełcki	5	5	3	13
3	Kętrzyński	0	1	0	1
4	lidzbarski	1	1	1	3
5	nowomiejski	1	2	0	3
6	Olecki	0	0	1	1
7	olsztyński	5	7	3	15
8	ostródzki	1	2	0	3
9	szczycieński	1	5	4	10
10	M. Olsztyn	6	6	6	18
Razem		21	31	20	72

Źródło: CEiIK, opracowanie własne

Legenda: **kolor zielony** oznacza wartość najwyższą, im bardziej intensywny tym wartość wyższa, **kolor czerwony** oznacza wartość najniższą, im bardziej intensywny tym wartość niższa.

Jak wynika z tabeli projekty realizowane były w 48% powiatów [N=21]. Należy dodać, że samorządy miasta Ełku, Olsztyna w poprzedniej edycji programu BMK wspierały go finansowo w każdym roku realizacji, natomiast miasto Szczytno w 2017 i 2018 roku.

W 2016, 2017, 2018 roku obowiązywała zasada, że o dofinansowanie w konkursie ubiegać się mogą tylko osoby fizyczne. Od 2017 roku wprowadziliśmy zmianę polegającą na tym, że każdy z wnioskodawców powinien mieć instytucję/organizację wspierającą (instytucja kultury, stowarzyszenie, fundacja itp.), która weźmie na siebie obowiązek rozliczenia projektu pod względem finansowym. Także w tym roku przeprowadziliśmy dwa konkursy, jeden dla nowych uczestników (projekty pierwszoroczne), drugi konkurs umożliwił kontynuowanie projektów dofinansowanych w 2016 roku pod warunkiem, że uczestnik przedstawi koncepcję polegającą na rozszerzeniu przynajmniej jednego obszaru projektowego:

- a) zwiększenie skali oddziaływania, zwiększeniu liczby partnerów, ilości uczestników etc.,
- b) zwiększeniu zasięgu projektu przez objęcie nim nowych środowisk,

- c) modyfikacja metody projektowej, modelu działania,
- d) upowszechnianie metod projektowych w drodze organizowanych warsztatów, szkoleń i staży.

Na projekty kontynuowane przyznano 12 grantów, a na projekty pierwszoroczne 19 grantów. Ten sposób realizacji konkursu powodował, że rozpoczęte działania edukacyjne nie były jednorazowymi i mogły być rozwijane w następnym roku.

W 2018 roku konkurs miał zamknięty charakter, tzn. o dofinansowanie mogły ubiegać się osoby, które w poprzednich edycjach realizowały projekty. Taki sposób umożliwiał realizatorom kontynuowanie działań.

III Obszar: Obszary strategicznej interwencji w skali województwa w ramach BMK

Obszary z dużym potencjałem rozwoju edukacji kulturowej:

Powiat	Zadania informacyjne	Zadania sieciujące	Regranting	Sieć BMK
działdowski			5	x
ełcki	X	x	13	x
kętrzyński			1	
lidzbarski	X	x	3	x
nowomiejski			3	
olecki			1	
olsztyński			15	x
ostródzki	X		3	
szczywieński	x	x	10	x
M. Olsztyn	x	x	18	x

Zródło: CEiIK, opracowanie własne.

Dobre praktyki związane z wdrażaniem edukacji kulturowej można wskazać w Ełku i gminie Orneta. W Ełku rozpoczęto przygotowania do stworzenia miejskiego programu edukacji kulturowej, który będą tworzyć nauczyciele, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, władze samorządowe. Samorząd Ełku w latach 2016-2018 i w kolejnej edycji programu wspiera finansowo BMK. Początkiem realizacji będzie przeprowadzenie szkoleń dla nauczycieli o edukacji kulturowej oraz realizacja projektu „Moje muzeum”, który tworzyć będą uczniowie ełckich szkół wraz z nauczycielami.

W Ornece i gminie realizacja projektu w 2016 roku zapoczątkowała stworzenie wirtualnego muzeum miasta i gminy, w działania którego zaangażowani są nauczyciele, dom kultury, organizacje społeczne. Ekspozycje w muzeum pochodzą od mieszkańców, a ich opisem i katalogowaniem zajmowali się uczniowie orneckich szkół. Zbierali historie z życia mieszkańców a następnie w formie prezentacji były one pokazywane na uroczystościach szkolnych podsumowujących konkurs „Moje muzeum”.

Obszary problemowe wymagające wsparcia w zakresie edukacji kulturowej

Powiat	Zadania informacyjne	Zadania sieciujące	Regranting
Bartoszycki			
Braniewski			
Elbląski			
Giżycki			
Iławski			
Mrągowski			
Nidzicki			
Olecki			
Piski			
Gołdapski			
Węgorzewski			
M. Elbląg			

O programie BMK w 2016 roku informowaliśmy instytucje kultury, organizacje pozarządowe, animatorów kultury, samorządy lokalne, media lokalne. Nie prowadziliśmy żadnych analiz dlaczego w tych powiatach brak było zainteresowania programem.

Działania informacyjne prowadzone były także przez naszych partnerów WBP i Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli.

IV Obszar: Diagnoza potrzeb odbiorców ostatecznych (dzieci i młodzieży) w zakresie edukacji kulturowej

Jakich odbiorców ostatecznych wspiera BMK

Poniżej w tabeli prezentujemy liczbę uczestników bezpośrednich projektów realizowanych ze względu na typ placówki oświatowej.

Rok	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła ponadpodstawowa	Zespół szkół	Przedszkole	Razem
	N	N	N	N	N	N
2016	234	102	166	20	0	522
2017	677	32	237	122	74	1142
2018	422	0	138	209	93	862
Razem	1333	134	541	351	167	2526

Źródło: CEiIK, sprawozdania z realizacji projektów, opracowanie własne S.M.

Dane pokazują, że 52,77% odbiorców stanowili uczniowie szkół podstawowych, 21,41% to uczniowie szkół ponadpodstawowych - ze sprawozdań realizatorów projektów wynika, że byli to głównie licealiści. Uczniowie zespołów szkolnych to

13,89% odbiorców. W związku z „wygaszaniem gimnazjów” z każdym kolejnym rokiem malała liczba odbiorców (5,3%) w tego typu szkole. Jak wynika z danych projekty realizowane były także w przedszkolach, a ich odbiorcy to 6,61 % ogółu uczestników.

W pierwszej edycji programu zrealizowano 72 projekty z zakresu edukacji kulturowej:

- 2016 r. - 21 projektów, w miastach (N= 13), na wsi (N=8),
- 2017 r. - 31 projektów, w miastach (N=16), na wsi (N=15),
- 2018 r. - 20 projektów, w miastach (N=13), na wsi (N=7).

Jako operatorowi programu, zależało nam aby działania projektowe prowadzone były w środowisku wiejskim (41,66% ogółu zrealizowanych projektów) i małomiasteczkowym, które to środowiska mają utrudniony dostęp do oferty edukacyjnej.

Jak wygląda wsparcie odbiorców ostatecznych w ramach działań i zasobów operatora regionalnego

Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych prowadziło, bądź uczestniczyło jako partner, w wielu projektach diagnozujących działania w obszarze szeroko pojętej edukacji kulturowej. Jest to jedna z podstawowych dziedzin pracy naszego Centrum. We wszystkie te przedsięwzięcia merytorycznie zaangażowani byli też pracownicy CEiIK. W latach 2008-2010 realizowany był wspólnie z Collegium Civitas, pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Szpocińskiego, projekt "Wzmacnianie społecznych kompetencji kobiet wiejskich". Ważnym jego elementem była ewaluacja działań edukacyjnych i artystycznych prowadzonych w kilku wsiach przez CEiIK i Stowarzyszenie "Tratwa". W latach 2013-2015 CEiIK był organizatorem ogólnopolskiej sieci badań w obszarze kultury - "Obserwatorium Żywej Kultury".

Koncentrujemy się na działaniach, których celem jest wypracowywanie praktyk, metodologii i rekomendacji do przedsięwzięć koncentrujących się na wykorzystaniu potencjału kulturotwórczego Warmii i Mazur, które prowadzą do:

- wykorzystania działań kulturalnych do rewitalizacji obszarów i środowisk kulturowo i cywilizacyjnie zaniedbanych, szczególnie obszarów wiejskich i małych miast,
- wyrównywania szans ich mieszkańców w dostępie do kultury,
- wzrostu ich potencjału kulturotwórczego i aktywności społecznej, a przez to do wzrostu poziomu kapitału społecznego regionu. Od przynajmniej piętnastu lat podstawową metodą działania naszego Centrum jest prowadzenie interdyscyplinarnych i partycypacyjnych projektów.

Budowanie praktyki partycypacyjnego tworzenia kultury jest od lat podstawową misją naszej instytucji. Większość działań prowadzonych jest poza centrami miejskimi- w społecznościach wiejskich i małomiasteczkowych. Stanowią one większość ludności regionu. Mają one z wielu względów utrudniony dostęp do pełnoprawnego, podmiotowego uczestnictwa w kulturze. Okres ostatnich czterech lat poświęciliśmy tworzeniu narzędzi pracy edukacyjnej i animacyjnej oraz tworzeniu modelu współpracy z tymi środowiskami. Jest on - jak to opisano powyżej - oparty na działaniach partycypacyjnych. W procesie tym wspierało nas liczne grono wybitnych naukowców i artystów. CEiIK ma także trwałe kontakty z kilkudziesięcioma stowarzyszeniami i liderami społeczności lokalnych, ich organizacjami i oczywiście szkołami.

W Centrum zatrudnionych jest 25 pracowników. Są to doświadczeni edukatorzy i animatorzy kultury o wieloletnim stażu i potwierdzonych kompetencjach. Wszystkie programy animacyjne Centrum są autorstwa jego pracowników, w większości stanowili także grono bezpośrednich realizatorów szkoleń, działań edukacyjnych i artystycznych. Z CEiIK współpracuje systematycznie szerokie grono naukowców, animatorów i artystów.

Podsumowanie diagnozy

Decyzje strategiczne operatora w zakresie budowanie systemu wsparcia edukacji kulturowej

Wniosek	Decyzja/zadanie operatora	Czas wykonania
Brak zorganizowanego systemu wsparcia i współpracy edukatorów kulturowych oraz nauczycieli aktywnych w tym obszarze	Tworzyć i rozbudowywać sieć współpracy edukatorów kulturowych - Forum Edukacji Kulturowej Warmii i Mazur	Do końca II edycji programu
Brak zintegrowanych systemów edukacji kulturowej na poziomie samorządów lokalnych	Tworzenie modelowych rozwiązań w Ełku i Ornece a następnie replikowanie i upowszechnianie wypracowanych rezultatów i modelu	Do końca II programu
Niedostateczna koordynacja działań instytucji, organizacji, osób fizycznych zajmujących się edukacją kulturową – instytucje kultury, placówki oświatowe, NGO, artyści, edukatorzy, nauczyciele	Rozwój form i zakresu partnerstwa realizującego program.	Do końca II edycji programu

Decyzje starategiczne operatora dotyczące budowania partnerstwa kultury i edukacji

Wniosek	Decyzja/zadanie operatora	Czas wykonania
----------------	----------------------------------	-----------------------

Warmia i Mazury są bardzo zróżnicowane pod względem tak aktywności kulturalnej mieszkańców jak i oferty edukacji kulturowej. Obok kilku wyraźnie bardziej aktywnych regionów pojawia się wiele „białych plam”.	Zainicjować cykl wędrujących seminariów dla środowisk o mniejszej aktywności we współpracy z WMODN i WBP.	Działanie do końca II edycji programu
Brak wzorów i doświadczeń działania partnerstw lokalnych	Strategiczne znaczenie mają dla nas obecnie regiony Ełku, Szczytna oraz Ornety i Braniewa. Jako zadanie stawiamy sobie wypracowanie i upowszechnianie wzorcowych rozwiązań na poziomie samorządów lokalnych	Działanie do końca II edycji programu

Decyzje strategiczne operatora dotyczące odbiorców ostatecznych

Wniosek	Decyzja/zadanie operatora	Czas wykonania
Największe deficyty w obszarze edukacji kulturowej występują na poziomie mieszkańców wsi – szczególnie dotyczy to dzieci.	Stworzyć system wspierania inicjatyw skierowanych do tego środowiska. Zainicjować powstanie sieci inicjatyw na rzecz tego środowiska. Zainicjować pracę nad modelowymi rozwiązaniami strategicznymi dla gmin wiejskich – Łukta, Dźwierzuty, Braniewo.	Do końca II edycji programu

<p>Określenie potrzeb edukacyjnych dzieci wiejskich</p> <p>Diagnoza potrzeb i potencjału nauczycieli wiejskich</p> <p>Określenie potencjału i możliwości świetlic wiejskich</p>	<p>Przeprowadzenie diagnozy w środowisku wiejskim.</p>	<p>Do końca II edycji programu</p>
---	--	------------------------------------

**NARODOWE
CENTRUM
KULTURY**

**BARDZO
MŁODA KULTURA**
woj. warmińsko-mazurskie

